

ECOUL RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ ÎN RÎNDUL ROMÂNILOR DIN MONARHIA AUSTRO-UNGARĂ*

de MIRCEA BĂLTESCU
și MĂRIUCA TANASIU

Cucerirea independenței de stat a României a fost o cauză scumpă a întregului popor român, a constituit o necesitate obiectivă a dezvoltării societății românești.

Proclamarea independenței naționale a României în mai 1877, a marcat o nouă etapă în lupta pentru desăvârșirea unificării statului național român, a constituit o afirmare a conștiinței patriotice și naționale a românilor de pe ambele versante ale Carpaților. Referindu-se la ecoul stîrnit în toate provinciile românești de războiul pentru independența României, precum și la accentuarea luptei pentru realizarea unității românilor, tovarășul Ion Gheorghe Maurer scria : „Și trebuie remarcat că războiul de nea-tîrnare a fost susținut cu ardoare de întreaga suflare românească, prilejuind o impresionantă manifestare a solidarității populației de pe ambele versante ale Carpaților pentru înfăptuirea idealului național, al independenței României“¹.

În Transilvania și Banat, lupta pentru cucerirea independenței de stat a României și participarea armatei române la operațiile militare contra turcilor a determinat o puternică solidarizare a tuturor românilor, un entuziasm de nedescris.

Un apel din mai 1877, semnat de Comitetele de sprijinire a războiului de independență din Alba Iulia și Abrud, menționa manifestarea unității și conștiinței naționale a tuturor românilor pentru scuturarea definitivă a ju-

---

NOTE *) Studiul se bazează pe comunicarea științifică prezentată la sesiunea cercurilor științifice studențești a facultății de istorie din București, de Măriuca Tanasiu.

gului turcesc: „Cauza ostaşului român e o cauză general română. Victoria lui e a întregii naţiuni“².

Afirmînd aceeaşi hotărîre de a sprijini lupta de eliberare de sub jugului turcesc şi cîştigarea independenţei de stat a României, o revistă a elevilor din Blaj, intitulată „Dacia fericită“, scria: „Deci curaj să avem numai ,căci toate le vom învinge... Şi atunci nu vom mai fi striviţi în patria noastră“³.

Înflăcărarea şi entuziasmul românilor din Transilvania faţă de cauza întregului popor român pentru dobîndirea independenţei naţionale a fost subliniată şi de revista vieneză „Der Östen“, care arăta că românii din cuprinsul monarhiei austro-ungară „urmăreau ce sentimente de cea mai intimă participare sufletească, acest război glorios al fraţilor lor“.

Presa românească din provinciile de peste Carpaţi a avut o contribuţie de seamă şi un cuvînt hotărîtor în manifestarea conştiinţei întregii naţiuni române în lupta pentru cucerirea independenţei naţionale a României, arătînd opiniei publice din întreaga Europa justeţea ţelurilor şi aspiraţiilor poporului român.

Condeie reprezentative din toate provinciile româneşti au publicat — în coloanele ziarelor „Gazeta Transilvaniei“, „Telegraful român“, „Familia“, „Transilvania“ — note, ştiri, articole, în care au arătat sentimentele românilor din monarhia austro-ungară, sprijinul lor neprecupeţit pentru dobîndirea independenţei de stat, pentru realizarea unităţii politice şi naţionale a neamului românesc.

Ziarele româneşti din Transilvania şi Banat au informat opinia publică despre evenimentele militare care aveau loc, au mobilizat toate păturile sociale să susţină efortul militar al României pentru cucerirea independenţei de stat, au evidenţiat eroismul şi jertfele armatei române pe cîmpurile de bătălie, mobilizînd energia maselor româneşti spre a-şi da tot concursul războiului naţional şi patriotic ce se desfăşura împotriva imperiului otoman.

Îmbrăţişînd călduros cauza luptei pentru cîştigarea independenţei de stat, „Gazeta Transilvaniei“ din Braşov, „Telegraful român“ din Sibiu şi alte publicaţii, au avut o poziţie înaintată în lupta dusă de întregul popor român, ca România să devină un stat independent şi suveran.

Încheierea convenţiei româno-ruse în aprilie 1877, care statornicea libera trecere a armatei ruse pe teritoriul României spre a participa la operaţiile militare împotriva turcilor, în peninsula Balcanică, a creat un curent de opinie favorabil în faţa maselor româneşti din Transilvania şi Banat pentru participarea la lupta armată a României contra Turciei, în vederea obţinerii independenţei.

Purtător de cuvînt al intereselor maselor româneşti din Transilvania, ziarul braşovean „Gazeta Transilvaniei“ a răspuns unor critici aduse de publicaţiile austriece şi maghiare din Viena şi Budapesta, care a susţinut că România nu şi-a respectat angajamentele faţă de puterea suzerană (Turcia), permiţînd trecerea trupelor ruseşti pe teritoriul ţării noastre: „O şti-

re de la București spune că la 24 aprilie, 30.000 de ruși, au trecut Prutul, iar România a trecut la mobilizarea armatei. „Neue Freie Presse“ din Viena observă cu ironie că această concentrare a trupelor române nu va împiedica pe turci a trece Dunărea și de a alunga pe dorobanți și călărași români pînă în Transilvania. Noi nu contestăm că așa ceva nu s-ar întîmpla, ba credem că tot între marginile posibilității rămînem și atunci cînd admitem că dorobanții și călărașii români pot porni către Transilvania și fără să fie alungați de turci⁴.

Prin glasul ziarului brașovean „Gazeta Transilvaniei“, românii își exprimau dorința și speranța realizării desăvîrșirii unității statale, așteptau sosirea armatei române și manifestau încredere în victoria ei. De altfel „Gazeta Transilvaniei“ își va anunța cititorii încă din aceste zile „Că nu-și va lua știrile din ziarele străine, că s-ar putea să fie greșite, ci le va lua din cîmpul sîngelui, din România, cît se poate mai bine, dese, interesante și adevărate“⁵.

Entuziasmul patriotic și spiritul de solidarizare a românilor din monarhia austro-ungară se va manifesta puternic în atmosfera creată de proclamarea independenței României la 9 mai 1877, în ședința parlamentului țării de către înflăcăratul patriot și remarcabil diplomat, om de stat, Mihail Kogălniceanu, care a spus : „sîntem independenți, sîntem națiune de sine stătătoare“⁶.

Proclamarea independenței României, starea de război între România și poarta otomană, au constituit un puternic factor de dinamizare a întregului proces de luptă națională și politică a românilor din monarhia austro-ungară pentru realizarea statului național unitar-român, determinînd manifestații de entuziasm în toate centrele Transilvaniei și Banatului. Actul epocal al proclamării independenței naționale a României a influențat pozitiv intensificarea luptei de eliberare națională a românilor din provinciile de peste Carpați, activizînd toate forțele sociale pentru afirmarea și ridicarea prestigiului națiunii române, creșterea conștiinței și demnității naționale.

Renumitul cărturar și om de știință, Sextil Pușcariu, subliniază entuziasmul care a cuprins masele românești din Transilvania la proclamarea independenței de stat a României⁷. Referindu-se la atitudinea elevilor care învățau la școlile românești din Brașov și la manifestațiile lor de simpatie față de cauza justă a luptei pentru independență, Sextil Pușcariu scria: „Toată studențimea universitară de la Brașov se aduna la noi să vadă cărțile cu stegulețe cu care se însemnau victoriile cele mari de la Grivița și Plevna, cînd această tînerime era în cel mai mare entuziasm de bucurie . . . Elevii din liceu, fiecare copil și cu toții cîntau „colo-n Plevna și Redute“ și toate celelalte cîntări și poezii vitejești, la noi, fără teamă, se făceau manifestații de bucurie“⁸.

Revista „Familia“ consemna pe scurt bucuria românilor din Transilvania la vestea proclamării neașteptate : „Noutatea cea mai importantă pentru noi poate fi rezumată în aceste cuvinte : România s-a proclamat independentă“⁹.

Corespondentul din București al revistei „Familia“ arăta entuziasmul de nedescris și firesc care a cuprins masele bucureștene la vestea proclamării independenței: „sute de oameni aleargă cu inimile palpitând spre dealul mitropoliei ca să fie față la săvârșirea unui fapt dorit de secole, independența absolută a României“¹⁰.

Cu deosebită satisfacție a salutat „Gazeta Transilvaniei“ din Brașov, proclamarea independenței de stat a României scriind : „Această știre o salutăm cu inima plină de bucurie, căci de acum România va începe o viață nouă de libertate și independență“¹¹. „Independența statului român . . . este astăzi unul din cele mai principale obiecte ce se discută în presa Europeană“¹², scria ziarul „Gazeta Transilvania“, subliniind semnificația istorică a actului istoric de la 9 mai 1877.

George Barițiu, strălucit patriot și luptător energic pentru eliberarea națională și socială a poporului român, a salutat cu însuflețire și a sprijinit din toate puterile lupta pentru dobândirea independenței României, scriind, în coloanele „Gazetei Transilvaniei“, articole și note în care arăta năzuința scumpă a tuturor românilor de a înfăptui unitatea statală : „România este decisă a-și apăra existența și drepturile sale pînă la marginile extreme“¹³.

Tendința de unitate a poporului român și de solidarizare activă în problema independenței României, a fost reliefată și de ziarul vienez „Der Östen“, care scria : „Milioane de români din Transilvania, Banat, Bucovina, urmăresc cu simțăminte frățești această luptă glorioasă a fraților lor împotriva porții otomane“¹⁴.

Românii din Bucovina și-au exprimat entuziasmul la vestea proclamării neatîrnării României, publicînd o declarație semnată de 300 de oameni în ziarul „Der Östen“, care reliefa adevărul fermă pe care și-au dat-o la războiul de independență ce asigură posibilități de dezvoltare a țării : „Salutăm cu frățească cordialitate România liberă și independentă. Urăm glorie și izbîndă armatelor sale“¹⁵.

Acțiunile militare ale României după proclamarea independenței pentru recunoașterea acesteia prin victoriile dobîndite pe cîmpurile de luptă, au fost de asemenea salutate de românii bucovineni în același ziar : „Sfărîmînd lanțul sclaviei“, România s-a declarat independentă „Cu arma în mînă“, pentru a dovedi lumii că are drept la un viitor respectat“¹⁶.

Evoluția evenimentelor din România, lupta pentru neatîrnare, entuziasmul poporului român la proclamarea independenței, starea de spirit a românilor din afara hotarelor statului român, au determinat ziarul vienez „Der Östen“ să recunoască dreptul României la independență : „Lumea n-a văzut niciodată o luptă mai dreaptă . . . Pretutindeni în provinciile românești din Austria, se rostesc rugăciuni către cer ca să binecuvînteze armele românilor“¹⁷.

Referindu-se la însemnătatea covîrșitoare pentru istoria patriei a actului de la 9 mai 1877, tovarășul Ion Gheorghe Maurer spunea : „Proclamarea independenței de stat a fost pecetluită prin greu tribut de sînge pe cîmpurile de luptă. În asaltul redutelor de la Grivița, de la Plevna, Rahova,

Smîrdan sau Vidin, ostaşii tinerei noastre armate naţionale, luptînd alături de ostaşii ruşi şi bulgari, au săvîrşit acte de înălţător eroism, făcînd astfel dovada voinţei ferme a poporului român de a nu se abţine de la nici o jertfă pentru a-şi cuceri şi menţine independenţa¹⁸.

„Gazeta Transilvaniei“ din Braşov a desfăşurat o intensă campanie de presă în favoarea participării armatei române la operaţiunile militare pentru obţinerea victoriei împotriva turcilor. Organul de presă braşovean a militat ca independenţa naţională a României obţinută la 9 mai 1877, să fie confirmată prin participarea armatei române alături de oştile ruseşti la război împotriva Imperiului otoman. În coloanele „Gazetei Transilvaniei“ s-a inserat zilnic eroismul ostaşilor români care au luptat cot la cot cu ostaşii ruşi şi bulgari pe cîmpiile Bulgariei, reliefîndu-se paginile de glorie nemuritoare înscrise de bravii ostaşi români în bătăliile de la Griviţa, Plevna, Rahova, Smîrdan.

Iacob Mureşianu, director şi editor al „Gazetei Transilvaniei“¹⁹, a fost acela care a început campania de presă a „Gazetei Transilvaniei“ în favoarea intrării armatei române, în război contra turcilor. Într-un articol publicat în „Gazeta Transilvaniei“²⁰, el scria: „Pierdut a fost poporul român şi s-a aflat, mort a fost şi-a înviat. El însuşi a frînt cătuşele sclaviei şi cu scump sîngele său şi-a răscumpărat libertatea cîtă are, şi-a salvat simţul şi conştiinţa românească şi şi-a cîştigat demnitatea. Şi cu toate că lupta lui cu nedreptatea, cu volnicia şi violenţele împilărilor nu s-a curmat încă cu desăvîrşire, totuşi astăzi cînd se vede ajuns la lumină, la conştiinţă de sine şi la viaţă, nu mai poartă frica că rezultatul final nu va să iasă în favorul său. Drept aceea poporul român cunoştie de sine, de forţele şi vitalitatea sa, va năzui să ajungă acel moment în care să poată serba şi marea sărbătoare a reconstituirii unităţii sale“.

Într-un ciclu de articole, luptătorul şi publicistul patriot, Iacob Mureşianu s-a referit la curentul de opinie favorabil al maselor din România pentru lupta armată împotriva imperiului otoman, a condamnat poziţiile neutraliste ale unor grupări politice din România, a subliniat însemnătatea semnării la Bucureşti a convenţiei româno-ruse, care reprezenta un act de ostilitate a statului român faţă de Turcia²¹.

Pe această linie, Iacob Mureşianu publică în „Gazeta Transilvaniei“ mesajul de deschidere a corpurilor legiuitoare din România şi manifestul de război al Rusiei contra Turciei, menţionînd că starea de război între România şi Turcia exista de fapt, creîndu-se condiţii pentru proclamarea independenţei naţionale²².

Iacob Mureșianu, prin articolele publicate în „Gazeta Transilvaniei“ în lunile aprilie-mai 1877, prin condeiul său, a exprimat idealul românilor din Transilvania și cu deosebită vibrație patriotică a arătat sentimentele și elanul în plină desfășurare al maselor pentru dobândirea libertății și unității naționale²³.

Dr. Aurel Mureșianu, care preia conducerea și redactarea „Gazetei Transilvaniei“ de la tatăl său Iacob Mureșianu, a susținut cu un patriotism fierbinte idealul independenței de stat al României pentru care lupta poporul român²⁴. În articolele publicate în „Gazeta Transilvaniei“, dr. Aurel Mureșianu arată sprijinul acordat de masele largi populare din Transilvania și Baran armatei române în războiul pentru cucerirea independenței, sprijin care a constituit o pagină de solidaritate națională în realizarea uneia dintre cele mai de seamă năzuințe ale întregului nostru popor²⁵.

În articolul : „Acțiunea armatei române“²⁶, dr. Aurel Mureșianu cere armatei române să intre în acțiune imediat alături de armata rusă și patrioții bulgari împotriva Imperiului otoman pentru obținerea independenței de stat : „Ora intrării în acțiune a armatei române a sunat . . . Români trebuie să intre în acțiune pentru ca să accelereze un război care le-a impus și le impune cele mai mari jertfe, trebuie să se bată în fine pentru onoarea steagului românesc, care de 200 de ani, plini de umilire și de jaf, n-a mai filfiit pe malurile Dunării. Momentul nu mai e departe, după a noastră părere, în care lumea va fi iarăși surprinsă de un fapt împlinit, al trecerii armatei române“.

Năzuința poporului român pentru a obține independența națională a găsit o viguroasă afirmare la publicistul brașovean dr. Aurel Mureșianu, care a folosit acest prilej pentru a pune în lumină, prin „Gazeta Transilvaniei“, idealurile politice și sociale ale poporului, de unire, libertate și progres, pentru a le cimenta adânc în conștiința acestuia. El a înțeles să sprijine cu condeiul eforturile depuse pentru participarea armatei române în război împotriva dușmanului secular, Imperiul otoman²⁷.

Pînă la terminarea războiului pentru cucerirea independenței de stat a României „Gazeta Transilvaniei“ va informa cu regularitate pe cititorii săi despre cooperarea armatei române cu cea rusă în marile bătălii purtate împotriva turcilor, descriind virtuțile ostășești ale poporului român, curajul neasemuit al ostașilor români, victoriile repurtate de armata română în luptele cu turcii, precum și contribuția României la înfrîngerea Imperiului otoman.

„Gazeta Transilvaniei“ a avut pe cîmpurile de luptă doi corespondenți principali : căpitanul Moise Groza, subșef de stat major la divizia a IV-a

română și pe căpitanul F. Lachmann, atașatul militar al ziarului german „Augsburger Allgemeine Zeitung“, care trimiteau știrile direct de pe front, cititorii ziarului brașovean fiind astfel informați zilnic despre desfășurarea operațiilor militare²⁸.

Trebuie să subliniem că intrarea armatei române în război contra Turciei a determinat o reacție ostilă din partea unor ziare maghiare, care nu erau de acord cu acest act pe deplin justificat al participării oștirii române alături de armata rusă la marile bătălii împotriva turcilor.

Dr. Aurel Mureșianu îi scrie lui Moise Groza despre atitudinea unor publicații maghiare care au răspândit știrea că trupele române ar fi fost înfrânte de turci și aruncate peste Dunăre²⁹.

Moise Groza îi răspunde lui dr. Aurel Mureșianu arătând adevărata stare de spirit a armatei române, modul cum se desfășurau operațiile militare și cu un sentiment de mare mândrie : „Acei turci, care să dea armata română peste Dunăre nu s-au născut încă, armata noastră, nu numai că se găsește în deplină sănătate la Nicopole, dar santinelele ei, dorobanșul, stă neclintit la porțile Plevnei“³⁰.

Victoria obținută de trupele române la cucerirea cetății Nicopole (14 iulie 1877), în strânsă cooperare cu armata de vest rusă³¹, a fost relatată în „Gazeta Transilvaniei“, care a publicat telegrama primită la redacție : „bucuria ce-am avut-o cu toții la primirea acestei știri“³². Moise Groza, într-o scrisoare trimisă lui dr. Aurel Mureșianu, relatează cu un sentiment de înaltă mândrie starea de spirit de pe front : „Victorie sau moarte este deviza fiecărui soldat român. Să dăm tot ce avem pentru bravii noștri soldați, este deviza fiecărui cetățean român. În tabăra română nu auzi decît sunete de veselie și cîntece de război și nu vezi decît hore întinse și focuri entuziaste“³³.

Acțiunile comune de luptă desfășurate de armata rusă și română la Plevna, care au reprezentat cel mai important moment al războiului împotriva Imperiului otoman, au avut un larg ecou în presa românească din Transilvania. Cucerirea redanului (mica redută) din fața redutei Grivița 1, care a constituit o primă biruință a armatei române la Plevna și a atras admirația comandamentului rus, a fost transmisă „Gazetei Transilvaniei“ de către martorul ocular Lachmann, într-o scrisoare care a avut aprecieri elogioase la adresa bravilor ostași români : „Căpitanul Groza din statul major a luat parte la acțiune. El conduse la flancul drept atacul asupra redanului. Acest ofițer și-a rezolvat problema în mod excelent. Trupele române se apropiaseră pînă la 300 de metri, atunci cu puternice și entuziastice „ura“ se repeziră asupra redutei și o luară cu baionete“³⁴.

Același martor ocular, Lachmann, raportînd „Gazetei Transilvaniei“ despre luptele de la reduta „Grivița“, sublinia eroismul maiorului Alexandru Candiano Popescu, al căpitanului Groza care a condus coloana principală de atac împreună cu un batalion de vînători, al căpitanului Pruncu care în fruntea regimentului III dorobanți a respins atacul turcilor și a înfipt steagul regimentului pe parapetul frontului³⁵.

Operațiile desfășurate de unitățile diviziei a IV-a române la 27 aug. 8. sept. 1877 pentru cucerirea redanului din fața redutei Grivița 1, precum și cucerirea redutei Grivița 1 la 30 august 1877, au fost relatate într-un articol, „Rezbelul“, publicat în „Gazeta Transilvaniei“, care reda întreaga bucurie a românilor din Transilvania la primirea acestei vești și exprima totodată compasiunea lor pentru pierderea multor vieți omenești: „Bucuria ce o simțim asupra succeselor strălucite de la Grivița, ne tulbură azi numai de știrile ce ne sosesec de pierderile umane ce le-au suferit bravele batalioane române. Victoria de la Grivița a fost primită cu entuziasm de către poporul român, ziarele vremii relatau vitejia armatei române, bravura ostașilor, neînfricarea ostașilor și ofițerilor, a afirmat în fața Europei că națiunea română este eroică și merită pe deplin recunoașterea independenței sale“³⁶.

Cu legitimă mîndrie, periodicele transilvănene și, mai ales, „Gazeta Transilvaniei“ din Brașov au publicat note, știri, articole despre bătăliile purtate de armata română la Grivița și Plevna, reliefîndu-se crîncena înclăștare dintre ostașii români și turci, vitejia și jertfele românilor, tenacitatea demnă de admirat a ostașilor români, iscusința în luptă, modul remarcabil în care armata română a obținut victoria³⁷.

Căderea Plevnei, care a însemnat încheierea celei mai grele etape a războiului, demonstrînd strălucita victorie obținută de armatele ruso-române contra trupelor turcești, a fost sărbătorită cu o bucurie de nedescris de către toți românii din toate provinciile românești, prin mari manifestații populare, organizate la București, Craiova, Brașov, Sibiu, Cluj, Blaj, Arad etc., ca și prin numeroase articole publicate în ziare și reviste.

Capitularea armatei turcești, condusă de Osman Pașa, la Plevna (27 noiembrie/10 decembrie 1877), a fost anunțată printr-o telegramă „Gazetei Transilvaniei“: „Osman Pașa a capitulat azi după o luptă sîngeroasă. Plevna a căzut în mîinile armatei ruso-române“³⁸.

Această telegramă a produs o explozie de bucurie în rîndul românilor din toate colțurile monarhiei austro-ungare. „Peste tot s-a răspîndit întreaga veste: Plevna a căzut! Ea va merge din gură în gură și va intra în cea mai neînsemnată colibă a țăranului. . . în tot locul unde va bătea

o inimă românească, ea va duce numai bucurie și veselie, căci Plevna a căzut prin concursul valoroaselor brațe ale oștirii române care a purtat victoriosul stindard român pe cîmpiile udate de sînge ale nefericitei Bulgariei. Ochii ni se umplu de lacrimi cînd ne gîndim la atîta sînge vărsat, dar sîngele acesta nobil nu s-a vărsat în zadar, fiecare picătură din el, va aduce roduri însutite și înmiite și va forma elutul, care va lega nedespărțit, toate elementele de viață ale poporului de la Dunăre. S-ar fi putut ca para puternică, a entuziasmului, să nu cuprindă și inimile noastre ale românilor din Austro-Ungaria... Noi participăm din tot sufletul la bucuria generală a fraților din România urîndu-le ca din ruinele Plevnei să răsară mult așteptata pace și independență a României³⁹.

Ziarul „Gazeta Transilvaniei“ a arătat însuflețirea cu care românii din Brașov, au sărbătorit luarea Plevnei de către armata română și rusă, semnificația acestei strălucite victorii împotriva turcilor pentru masele românești din Transilvania: „Noaptea de marți spre miercuri, după aflarea măreței vești, a fost primită cu mare entuziasm de către românii brașoveni. Întreg cartierul Șchei a fost în picioare. Îndată ce s-a inserat, au fost aruncate rachete luminoase de pe Tîmpa, iar bubuitul schijelor de la poalele Tîmpei și din Prund, arătau că vestea cea mare a sosit. Veselia era mare și generală. Pe la orele 10 din noapte se adunase un mare număr de intelectuali în restaurantul românesc supranumit „Cartierul general de la Grivița“, unde au serbat cu toții luarea Plevnei⁴⁰.

Elevii de la școlile românești din Transilvania și-au manifestat bucuria pentru căderea Plevnei — care însemna și consolidarea independenței naționale a României — prin cîntece și veselie, prin manifestații spontane, nutrind speranța neclintită că „din România independentă acum, în curînd se va naște România Mare⁴¹. Românii din Blaj, primesc vestea de-abia la 12 decembrie 1877, „zi în care se adoptă ca parolă „Căderea Plevnei“ și se ține o întrunire, după care fiecare se întoarce la casele sale în toată ordinea⁴².

Petre Dulfu, într-o poezie publicată în revista „Familia“, în decembrie 1877, scria că din cenușa eroilor căzuți la Plevna „acuși va să răsară cereasca libertate, unind pe frați cu frați⁴³.

Victoria de la Plevna a determinat un elan patriotic și entuziasm de nedescris și în Bucovina; locuitorii din acest ținut „vărsau lacrimi de bucurie, sărutîndu-se și îmbrățișîndu-se“, gîndindu-se la pașii însemnați care s-au realizat în dezvoltarea României moderne și independente spre realizarea unității politice și naționale depline a poporului român⁴⁴.

Marele cărturar ardelean, Timotei Cipariu, una din figurile reprezentative ale culturii și științei românești, a cărui operă a fost străbătută de fiorul viu al dragostei de patrie și care a avut permanent o preocupare majoră de a evoca istoria patriei și momentele eroice, referindu-se la însemnătatea biruinței armatei române de la Plevna și, în general, la războiul pentru cucerirea independenței naționale, sublinia : „anul 1877 formează aurora plăcută a unui viitor plin de glorie și în inimile multora el a semănat mari sperări“⁴⁵.

Cu o neostenită energie și cu o impresionantă dăruire de sine, elementele politice progresiste și cărturarii români din Transilvania, Banat și Bucovina, au salutat victoria de la Plevna, desfășurînd o activitate multiplă pe tărîmul publicisticii. De altfel, în Transilvania și Banat se aștepta că într-o zi „dorobanții și călărașii români pot porni către Transilvania, întreaga populație spera să ajungă și acel moment în care să poată serba și marea sărbătoare a reconstituirii a unității sale“⁴⁶.

Exista încrederea românilor din Transilvania și Banat că după căderea Plevnei, armata română se va îndrepta spre eliberarea teritoriilor aflate sub dominația habsburgică⁴⁷.

Intelectualii patrioți din provinciile românești de peste Carpați, animați de dorința de a contribui la eliberarea națională, au avut o preocupare majoră în a afirma drepturile poporului pentru realizarea unirii tuturor provinciilor române.

Curajul, patriotismul, înalta conștiință națională de care au dat dovadă redactorii „Gazetei Transilvaniei“ în relatarea întregului curs a evenimentelor politice și militare legate de războiul pentru independența națională a României, au determinat autoritățile să trimită în judecată pe Iacob Mureșianu și George Barițiu, conform delictului de conturbare a liniștei publice, pentru articolele publicate.

Cu ocazia cercetărilor întreprinse de organele judiciare, Iacob Mureșianu și George Barițiu și-au asumat întreaga răspundere pentru toate articolele încriminate și, cu toate insistențele, nu au destăinuit numele adevăraților autori, dovedind o exemplară comportare patriotică, că sînt militanți pentru emanciparea națiunii române și înfocați luptători pentru cucerirea independenței de stat a României ⁴⁸.

Procesul judecat în fața Curții cu jurați de la Sibiu a avut un puternic ecou în rîndul populației românești, a determinat o largă manifestare de simpatie în sprijinul lui Iacob Mureșianu și George Barițiu ; atitudinea energică a maselor, atmosfera creată au determinat instanța din

Sibiu să scoată din cauză pe Iacob Mureșianu și să-l achite pe George Barițiu ⁴⁹.

Este demn de semnalat aici că jurații sibieni proveneau din rîndurile negustorilor și micilor meseriași, mai ales sași, care au manifestat o atitudine favorabilă față de lupta dreaptă a reprezentanților poporului român din Transilvania în problema susținerii războiului de independență; acest act de justiție, va duce la desființarea Curții cu jurați de la Sibiu în 1885 de către guvernul maghiar ⁵⁰.

Lupta pentru independență a corespuns năzuințelor firești ale întregului popor român, deoarece proclamarea independenței naționale a României avea să creeze condiții pentru progresul țării noastre și să asigure într-un viitor apropiat desăvîrșirea unității statale.

O formă a entuziasmului românilor din afara hotarelor statului român a constituit-o participarea voluntarilor din Transilvania, Banat și Bucovina la operațiile militare din Peninsula Balcanică.

Voluntarii ardeleni și bucovineni s-au înrolat în cadrul armatei române sub drapelele dragi ale României pentru a-și aduce contribuția la înfrîngerea dușmanului secular — Poarta otomană — alături de frații lor de peste Carpați.

Animați de o înaltă conștiință patriotică, nenumărați tineri din Brașov, Făgăraș, Sibiu, Orăștie, Hunedoara, de pe Tîrnave, din Munții Apuseni și din alte ținuturi au trecut granița și s-au înrolat în oștirea română ca să participe și ei pe cîmpurile de luptă la operațiile militare împotriva turcilor ⁵¹.

Încă din luna mai 1877, vor începe la București discuții în parlamentul țării în jurul proiectului de lege relativ la admiterea în armata română a ofițerilor care slujiseră pînă atunci într-o altă armată, cei care erau vizati fiind vechi ofițeri ai armatei austro-ungare ⁵².

Atenția guvernului României se îndreaptă mai ales spre doi ofițeri români din Transilvania: generalul Traian Doda din Caransebeș și colonelul David Urs din marginea Sibiului. Ei erau cunoscuți pentru capacitatea lor militară, experiența în război, evidențiindu-se în cursul războiului din 1859 și 1866, purtat de Austria contra Italiei ⁵³. În anul 1877 ei se aflau în retragere, dar din cauza unor motive de ordin politic, pentru a nu se crea conflicte între România și Austria, nu vor participa direct la operațiile militare în cadrul armatei române, dar vor acorda sprijinul lor ⁵⁴.

În primele rânduri a luptat și ofițerul Moise Groza la cucerirea redutei Grivița, venit ca voluntar din Banat, dovedind curaj, eroism, vitejie în fruntea soldaților români în angajarea încleștată cu dușmanul ⁵⁵.

Moise Groza era originar din Banat ; a făcut școala militară în Austria și apoi a devenit ofițer în armata imperială ⁵⁶. După căsătoria sa cu fiica intelectualului patriot brașovean Iacob Mureșianu, Moise Groza, însuflețit de ideea de unire națională, se înrolează va voluntar în armata română. Pentru meritele lui deosebite pe câmpurile de luptă, mai ales la cucerirea redutei Grivița 1, Moise Groza este avansat de la gradul de căpitan la cel de maior, decorat de guvernul român, iar ulterior va deveni general.

Moise Groza, legat strâns de familia Mureșenilor, va îndeplini și funcția de corespondent militar al „Gazetei Transilvaniei“, trimițând numeroase scrisori lui dr. Aurel Mureșianu, din care rezultă istoricul a bătăliilor purtate de armata română împotriva Turciei. Această corespondență bogată a lui Moise Groza constituie astăzi o sursă valoroasă de informații privind desfășurarea războiului pentru independența națională a României.

Tinerii din Transilvania, văzînd în războiul pentru cucerirea independenței României o cale de înfăptuire a unității depline naționale, au trecut granița pentru a se înrola în armata română și a participa la război. Astfel, din Blaj, se înscriu ca voluntari elevii de liceu Nicolae Căluțiu și Octavian Pop ; din Orăștie, Nicolae Ciuceanu ; din Făgăraș, Vincențiu Grama, Gheorghe Borzea, Ioan Dejenar, Ioan Popovici, Damaschin Popa Radu, care sînt înrolați ca simpli soldați în oștirea română ⁵⁷.

Alții, ca Gheorghe Diamandi din Brașov, Nicolae Groncea din Făgăraș și Adam Hențescu din Rîșca (regiunea Munții Apuseni), au fost înrolați în serviciul sanitar al armatei române ⁵⁸.

Din Bucovina trec de asemenea clandestin granița, un grup de elevi de liceu de la școala normală din Suceava, în frunte cu Constantin Popescu care va muri eroid la Calafat ; mai participă un grup de elevi și studenți de la liceul și Universitatea din Cernăuți, pentru a se înrola ca voluntari în armata română ⁵⁹. Voluntarii din Bucovina, tineri cu idei înaintate, însuflețiți de dragoste față de patrie, dorind să lupte alături de armata română și să participe activ la război, au venit pînă în Oltenia aproape pe jos, iar unii dintre ei au fost trimiși acasă după înrolare, datorită protestelor guvernului austro-ungar care și-a manifestat, de la începutul războiului ostilitatea privitoare la participarea voluntarilor români din Transilvania alături de oștirea română împotriva turcilor ⁶⁰.

Animați de același ideal al luptei pentru independență, studenții bucovineni, membri ai societății „Arboroasa“, au participat ca voluntari în armata română, înscriind pagini de eroism deosebit în luptele purtate pe câmpiile Bulgariei, la Plevna și Smîrdan, iar Alexandru Chibici-Rîvneanul — prieten al lui Mihail Eminescu, s-a înscris ca voluntar, dorind și el ca națiunea română să devină liberă și independentă, evidențiindu-se în luptele pentru ocuparea Vidinului ⁶¹.

Dragostea de patrie, ura față de Imperiul Otoman, dorința de a servi interesele națiunii române, speranța în realizarea unității statale, creșterea conștiinței naționale, au determinat pe tinerii voluntari din Transilvania, Bucovina și Banat să treacă, prin poteci de munte fără pașaport, cu toate restricțiile puse de autoritățile austro-ungare și să ajungă acolo unde se hotăra soarta independenței țării, pe câmpurile de bătălie.

Este caracteristic pentru patriotismul românilor din Transilvania, cazul lui Badea Cîrțan din Țara Oltului, care, pentru a-și aduce contribuția la victoria armatei române, aflându-se cu turma pe Bărăgan, își vinde oile și se înscrie voluntar. Dar după câteva luni de instrucție în batalionul de rezervă, el nu participă direct la operațiile militare, deoarece între timp războiul se terminase ⁶².

Ministrul de externe al Austro-Ungariei, contele Iuliu Andrásy, va protesta vehement pe lângă guvernul României, cerînd ca voluntarii români din Transilvania, și Banat să fie extrădați, dînd asigurări că cei vi-novați nu vor fi sancționați, ci vor fi primiți cu bucurie ⁶³.

Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe al României, atent la atitudinea marilor puteri și nevoind să bruscheze lucrurile, a răspuns printr-o notă cererilor ministrului de externe al Austro-Ungariei, declarînd, de formă, că guvernul român va interzice de acum înainte înrolarea voluntarilor veniți din Transilvania și Banat. Adoptînd această atitudine, guvernul român urmărea să nu ajungă la conflicte diplomatice, pentru a obține din partea marilor puteri recunoașterea independenței României.

Mișcarea de masă stîrnită în provinciile românești de peste Carpați de războiul pentru cucerirea independenței de stat a României, a constituit o manifestare hotărîtă a conștiinței naționale a întregului popor român, exprimînd năzuințele comune de libertate și dreptate.

Solidaritatea manifestată cu prilejul acestui război de către românii din toate provinciile românești, rămîne înscrisă în istorie ca un eveniment deosebit de important pentru dezvoltarea țării, pe baza înaltei conștiințe naționale, a comuniunii de neam și limbă.

Referindu-se la tradițiile patriotice ale poporului român și la solidarizarea tuturor locuitorilor patriei noastre în timpul marilor evenimente,

tovarășul Ion Gheorghe Maurer scria : „Cauza libertății patriei a fost îmbrățișată de populația din toate provinciile românești. În ciuda opreliștilor și persecuțiilor habsburgice, sute și sute de voluntari din Brașov, Sibiu, Timișoara, Oradea, Cluj, din Munții Apuseni, din Suceava și alte localități ale Bucovinei, au trecut clandestin granița și au venit să lupte pentru independență. Țăranii transilvăneni, care-și trimiteau feciorii pe frontul de la Plevna își exprimau speranța că după victorie, aceștia împreună cu ostașii din „patria mamă“ vor porni către Transilvania. Înrolarea voluntarilor transilvăneni, ajutorul material dat armatei, avea o adâncă semnificație în marele și hotărâtorul ceas al luptei pentru libertate, românii se strungeau frate lângă frate, spre a grăbi realizarea idealului unității naționale“ ⁶⁴.

Masele largi de muncitori, țărani, intelectuali, animați de un puternic patriotism pus în slujba realizării aspirațiilor întregului popor pentru libertate, independență națională au constituit forța socială hotărâtoare în lupta dusă pentru cîștigarea independenței naționale și scuturarea dominației străine. Ecoul stîrnit în rîndurile populației românești din Transilvania, Banat, Bucovina, de războiul pentru independență națională s-a manifestat și prin largul sprijin moral și material, prin numeroase ofrande în bani, alimente, îmbrăcăminte, medicamente pentru armata română care lupta împotriva turcilor. Contribuția masivă a populației românești din afara hotarelor statului român pentru înzestrarea și echiparea armatei române, pentru colectarea fondurilor și ofrandelor, pentru ajutorarea răniților, a demonstrat că războiul purtat de România alături de Rusia,, contra Turciei, pentru cucerirea independenței de stat, a fost un război just, constituind un deziderat al întregii națiuni române. În articolul : „Epistolă respectuoasă către femeile noastre“, George Barițiu va adresa un călduros apel femeilor române de „... a spăla și a lega rănile acelor ostași români, frați ai noștri, care provocați și trași în luptă de către otomani bat și-și vărsă sîngele, nu dintr-o vanitate sau trufie, ci în sensul cel mai strict al cuvîntului, pentru existența patriei și a națiunii, pentru libertate contra vechii terori sălbatice“ ⁶⁵.

Intelectualii din Sălaj și-au dat și ei adeviziunea pentru colecte de bani, îmbrăcăminte și materiale sanitare necesare ostașilor din România, susținînd cu toată căldura războiul de independență : „Evenimentele în Orientul Europei care siliră și pe România să îmbrace față de război și să-și sacrifice viața și averea fiilor săi pentru apărarea vetrei strămoșești, ne

impun atît din punct de vedere al umanităţii, cît şi din al legăturii de sînge în care sîntem cu fraţii noştri cei de dincolo de Carpaţi, imperios ca să facem şi noi ceva pentru alinarea durerii fraţilor noştri“ ⁶⁶.

Apelul publicat de George Bariţiu în „Gazeta Transilvaniei“ pentru înfiinţarea comitetelor de sprijin al războiului de independenţă îşi va găsi răspuns prin crearea în Transilvania a unor comitete la Braşov, Făgăraş, Sibiu, Sălişte, Cluj, Năsăud, Sălaj etc., care, cu toate persecuţiile autorităţilor, au reuşit să colecteze şi să expedieze pentru armata română numeroase sume de bani, daruri şi materiale sanitare ⁶⁷.

Comitetele de sprijin a luptei pentru independenţă s-au creat în Transilvania şi Banat după modelele comitetelor şi societăţilor din vechea Românie, ele constituindu-se în oraşe, comune, strîngînd fonduri băneşti şi ofrande. Erau formate din reprezentanţi ai tuturor păturilor democratice şi publicau apeluri de unde rezulta necesitatea unei contribuţii active pentru acoperirea cerinţelor armatelor române.

Primul comitet s-a creat la Sibiu, la 5 mai 1877, constituit din femeile patriote ale acestui centru important, avînd ca preşedintă pe Iudita Măcelariu ⁶⁸.

Acest comitet va publica un apel în ziarul „Telegraful român“ din Sibiu către „Toate femeile române din Transilvania“, solicitîndu-le concursul şi contribuţia lor pentru război ⁶⁹.

Cărturarul braşovean, George Bariţiu, apreciind iniţiativa luată de femeile din Sibiu de a constitui un comitet de ajutorare a ostaşilor români care să luptă pentru obţinerea victoriei împotriva turcilor, face un apel călduros pentru înfiinţarea altor comitete în comunele urbane şi rurale, pentru a veni în sprijinul ostaşilor români, deoarece sînt „Fraţi ai noştri care se bat şi-şi varsă sîngele pentru existenţa patriei şi a naţiunii, pentru libertate“ ⁷⁰.

Apelul intelectualei patriote Iudita Măcelariu, pentru strîngerea de bani, îmbrăcăminte, alimente, pentru a fi trimise armatei române, a fost publicat în „Gazeta Transilvaniei“, în alte publicaţii sibiene şi în foile săseşti „Hermannstädter Zeitung“ şi „Siebenbürgischen Deutsches Tageblatt“, care priveau cu simpatie această largă acţiune spre folosul oştirii române ⁷¹.

Acţiunile întreprinse de intelectualii braşoveni pentru susţinerea războiului şi, mai ales, de către George Bariţiu, au dus la înfiinţarea unui comitet de acţiune pentru strîngerea de ofrande la Braşov, în 10/22 mai 1877, exprimîndu-se încă o dată solidaritatea cu eforturile fraţilor de peste Carpaţi pentru întreţinerea armatei române ⁷².

Constituirea acestui comitet a fost și obiectul unui articol intitulat : „Apel filantropic“ și publicat în „Gazeta Transilvaniei“ : „Noi nu vom putea să rămânem nepăsători față de cei mai aproape cu noi, care și-au expus viața pentru legea, onoarea și existența neamului românesc. Aceste inițiative au dat impuls românilor din Brașov, care au venit cu obolul lor în ajutorul răniților în război, a fraților noștri din România prin înființarea unui comitet, care va avea ca sarcini : 1. Primirea ofrandelor, trimiterea lor la locul destinațiunii „Societatea românească Crucea Roșie“ din București, 2. A da cont publicului de toată cestiunea“⁷³.

La Cluj, comitetul de sprijin va avea ca președintă pe Maria Ilieșu ; la Făgăraș pe Anastasia Popescu, la Oradea pe Veturia Roman, comitete care au răspuns apelului publicat în „Gazeta Transilvaniei“, întreprinzând numeroase acțiuni pentru strângerea de bani pe liste de subscripții, a ofrandelor necesare ostașilor români.

Din provinciile românești de peste Carpați s-au trimis de la începutul războiului cantități imense de scame, comprese, bandaje, vată, proteze de lemn, alimente în bani, mai ales de către muncitori, țărani și intelectuali, după cum relatează și ziarul „Telegraful român“ la 23 iulie 1877, subliniind că suma oferită de cetățenii brașoveni este „caracterizatoare pentru că ea provine, cu puține excepții de la acea clasă a societății noastre care este avizată a-și hrăni familia cu două brațe“.

Prima subscriere la apelul semnat de George Barițiu adresat femeilor române pentru ajutorarea ostașilor și care poartă data de 7/19 mai 1877, este al Sevastiei Mureșianu, soția lui Iacob Mureșianu din Brașov^{73a}.

Sevastia Mureșianu, publică un apel călduros către femeile române, cerînd ca ele să contribuie cu toate puterile la ajutorarea răniților : „subscrisa invitată de sfințenia obligațiunii pe care o are fiecare suflet de român, de a sări în ajutorul fraților de un sînge, care se află în suferințe, ofer pe seama bravilor ostași din România, 30 kg. de scamă și bandaje, invitînd pe toate surorile române la asemenea oferiri“⁷⁴.

Din luna iunie 1877, femeile din Bucovina au luat la Cernăuți și Suceava prin Natalia Hurmuzachi și Elena Popovici, inițiativa unei vaste campanii de colecte publice⁷⁵.

La 10 iunie 1877, pleacă primele ambulanțe ale „Societății Crucea Roșie“ din București. Printre ele se distinge și cea a Doamnelor Române din Transilvania. Corespondentul „Gazetei Transilvaniei“ la București, relatează entuziasmul și solidaritatea locuitorilor din capitala României cu frații lor de peste munți: „Animile românilor băteau de bucurie, văzînd în fața nenumăratelor obstacole, ce întîmpinai ai noștri, că totuși n-au în-

cetat a alerga cu obolul lor, lângă frații lor din România independentă, spre a alina durerile ostașilor răniți ⁷⁶.

Pentru ajutorarea răniților, se deschid liste de subscripție aproape în toate localitățile din Transilvania, Banat, Bucovina etc., la care contribuie țărani, muncitori, intelectuali, care au dat fiecare după putința lor de la un creițar pînă la 2000 franci de aur ⁷⁷.

Prima listă de subscripție s-a deschis la Brașov, la 10/22 mai 1877, la apelul președintelui Comitetului din Brașov, Diamandi I. Manole, subscriind și N. T. Ciurcu, dr. I. Lepădatu, Aron Densușianu, Ion Stinghe, Bartolomeu Baiulescu, culegîndu-se ⁷⁸ de semnături și reușind să se adune suma de 7.540 franci aur, fapt înregistrat cu bucurie de „Gazeta Transilvaniei” ⁷⁸.

Ziarul brașovean „Kronstädter Zeitung” salută și el această inițiativă, avînd cuvinte de laudă pentru aportul românilor brașoveni la sprijinirea oștirii române. Pînă la 13/25 mai 1877, se mai încasează încă 7.125 franci aur, care sînt trimiși împreună cu prima sumă colectată la București ⁷⁹.

Dimitrie Ghica, președintele „Societății Crucii Roșii” din București, primind suma de 7.125 de florini, trimisă la 17 mai 1877, îi scrie lui Diamandi Manole următoarele : „Noi vă rugăm să exprimați fraților de la Brașov, recunoștința noastră vie pentru această donație, care constituie o probă evidentă a simpatiei și a dragostei pe care ne-o purtați” ⁸⁰.

Femeile române din Bucovina reușesc și ele să adune 2.800 franci aur ⁸¹, iar studenții din Cluj subscriu 10 florini ⁸². Listele de ofrande erau publicate permanent în pagina a IV-a a ziarului brașovean „Gazeta Transilvaniei” și aproape că nu există localitate din Transilvania, Banat și Bucovina, care să nu fi subscris o sumă mai mică sau mai mare de bani. Aria localităților care au subscris o putem delimita astfel : Brașov, Sighet, Satu Mare, Oradea, Timișoara, Oravița, Orșova, Caransebeș, Lugoj, Sibiu, Făgăraș, Sighișoara, Bistrița, Borșa, Sighet ⁸³.

Acțiunea comitetelor de sprijinire a războiului de independență din Transilvania și Banat a provocat o puternică reacție din partea guvernului de la Budapesta, prezidat de contele Kálmán Tisza, care ia măsuri împotriva comitetelor române. În această direcție, Ministerul de Interne al guvernului de la Budapesta a luat, la 24 mai 1877, măsura arbitrară de dizolvare a comitetelor române. În acest sens a fost emis un ordin, conform căruia se interzicea „Înființarea de comitete peste tot, fără deosebire de naționalitate și culori politice” ⁸⁴.

Ca urmare a dispozițiilor date de guvernul de la Budapesta, la 30 mai 1877, comitetele Sibiului, cere Iuditei Măcelaru să înceteze orice activi-

tate a comitetului, precizându-i că „particularii pot colecta ajutoare pe seama răniților oricărei părți beligerante în scame, rufe, sau chiar bani“, cu o singură condiție ca lista ajutoarelor să fie prezentată autorităților înaintate de expediere ⁸⁵.

Comitetele Brașovului, Johann Gött, dă un ordin similar pentru desființarea comitetului de la Brașov ⁸⁶, iar în zilele următoare s-au dat ordine de dizolvare a tuturor comitetelor române de sprijin din Transilvania și Banat ⁸⁷.

Desființarea comitetelor a produs o adâncă nemulțumire în rîndul populației românești din Transilvania și Banat. Astfel, Maria Ilieșu, președinta Comitetului din Cluj, răspunde ziarului „Kelet“ din Cluj, că „acțiunea românească nu are nici un fel de proclamațiuni, venite de peste munți, ci aceasta este izvorită din dorința de a se da o mîină de ajutor fraților de peste Carpați“ ⁸⁸.

Ziarul „Telegraful român“ din Sibiu, protestează și el împotriva măsurilor represive ale guvernului de la Budapesta, notînd că „avem o putere, pe care nici o forță nu ne-o poate înăbuși, este puterea de a iubi umanitatea, sîngele nostru, religia noastră sfîntă“ ⁸⁹. Românii brașoveni își strîng rîndurile și, în frunte cu Ion Petricu, lansează un „Apel către români“ contra dizolvării Comitetului de la Brașov, în care sînt chemați „Toți românii de la Carpați la Tisa, tineri, bătrîni, săraci și bogați, pentru ca fiecare să-și aducă obolul său la alinarea suferințelor fraților din România. Obolul va fi dat în numele umanității al dragostei și al legăturilor de sînge, al tuturor celor ce au o inimă fierbinte de român, și în care aceea a avea secolului în care trăim, susține drumul civilizației asupra barbariei“ ⁹⁰.

George Barițiu, în articolul „Spre folosul românilor răniți“, arată că „judecata imparțială a Europei creștine și civilizate, ar înfiera pe românii din Transilvania dacă nu ar sări în ajutorul fraților lor de aceeași origine, națiune, limbă, religie“ ⁹¹.

Măsurile restrictive luate de autorități, n-au putut opri eforturile românilor din Transilvania și Banat pentru strîngerea sumelor de bani, alimente, medicamente necesare armatei române ⁹². Putem afirma că, prin ajutorul neprețuit al comitetelor din Transilvania și Banat care au trimis sume impresionante de bani și alte ofrande, populația românească din Transilvania s-a arătat solidară cu România și și-a afirmat încă o dată hotărîrea de a contribui la realizarea unității politice.

Războiul pentru cucerirea independenței de stat a României a găsit un puternic sprijin în rîndul tuturor românilor din Austro-Ungaria, care, cu toate opreliștile întimpinate din partea autorităților, și-au trimis neîncetat obolul lor fraților de dincolo de Carpați, această solidaritate a marelor românești constituind un preludiv în lupta finală pentru desăvîrșirea unității naționale în anul 1918.

NOTE

1. Cuvîntarea tovarășului Ion Gheorghe Maurer la Adunarea Festivă organizată cu prilejul aniversării a 25 de ani de la victoria împotriva fascismului și a independenței României („Scînteia“ din 9 mai 1970).
2. A. Răduțiu, P. Teodor, **Ideea de unitate politică a românilor**, Edit. științifică, București, 1968, p. 104.
3. **Ibidem**.
4. Vladimir Diculescu, **Războiul pentru cucerirea independenței României — prilej de manifestare a unității de conștiință națională la românii din Transilvania și Banat**, în „Studii și articole de istorie“, vol. XII/1968, p. 26 ; „Gazeta Transilvaniei“, nr. 28 din 14/26 aprilie 1877.
5. „Gazeta Transilvaniei“, nr. 30 din 21 aprilie/3 mai 1877.
6. Dan Berindei, **Cucerirea independenței României (1877—1878)**, Edit. științifică, București, 1967, p. 46.
7. Sextil Pușcariu, **Răsunetul războiului pentru independență în Ardeal**, București, 1927, p. 189—220.
8. **Ibidem**; Sextil Pușcariu reproduce aceste informații după o scrisoare din 28 februarie 1927 a scriitoarei Maria Baiulescu, președinta Reuniunii femeilor române.
9. „Familia“, nr. 20 din 15/27 mai 1877, p. 238.
10. **Ibidem**.
11. „Gazeta Transilvaniei“, nr. 36 din 12/24 mai 1877.
12. N. Adăniloae, I. Gh. Cupșa, **Războiul pentru independență națională a României**, Edit. politică, București, 1967, p. 30—31.
13. **Ibidem**; „Scînteia“ din 19 aprilie 1968.
14. N. Adăniloae, I. Gh. Cupșa, *op. cit.*, p. 30—32.
15. **Ibidem**, p. 31.
16. **Ibidem**.
17. **Ibidem**, p. 30.
18. Cuvîntarea tovarășului Ion Gheorghe Maurer la Adunarea Festivă organizată cu prilejul aniversării a 25 de ani de la victoria împotriva fascismului și a independenței României („Scînteia“ din 9 mai 1970).
19. Mircea Gherman, **Date și fapte privind activitatea lui Iacob Mureșianu la „Gazeta Transilvaniei“ (1838—1877)**, în 130 de ani de la apariția „Gazetei Transilvaniei“, Brașov, 1969, p. 84.
20. **Ibidem**.
21. **Ibidem**.
22. **Ibidem**.
23. **Ibidem**.
24. Mircea Băltescu, **Dr. Aurel Mureșianu și „Gazeta Transilvaniei“ în 130 de ani de la apariția „Gazetei Transilvaniei“**, Brașov 1969, p. 122.
25. **Ibidem**.
26. **Ibidem**; „Gazeta Transilvaniei“, nr. 51 din 3/15 iulie 1877; „Gazeta Transilvaniei“, nr. jubiliar, 1908, p. 120—122.

27. „Gazeta Transilvaniei“, nr. jubiliar, 1908, p. 120—122.
28. *Ibidem*, p. 122.
29. Sextil Pușcariu, **20 de scrisori ale lui Moise Groza din războiul de la 1877**, în „Anuarul Institutului de Istorie Națională“, vol. IV (1876—1927), Edit. Cartea Românească, București, 1929, p. 236—237.
30. *Ibidem*.
31. N. Adăniloiaie, I. Gh. Cupșa, *op. cit.*, p. 50.
32. „Gazeta Transilvaniei“, nr. 52 din 6/18 iulie 1877.
33. Sextil Pușcariu, *op. cit.*, p. 231.
34. „Gazeta Transilvaniei“, nr. jubiliar, 1908, p. 122.
35. „Gazeta Transilvaniei“, nr. 70, din 8/20 sept. 1877.
36. *Ibidem*; Dan Berindei, *op. cit.*, p. 59—75.
37. Vasile Netea, **Transilvania și războiul de independență**, în „Magazin istoric“, anul I, nr. 1, 1967, p. 12—13.
38. „Gazeta Transilvaniei“, nr. 94 din 1/13 dec. 1877.
39. *Ibidem*.
40. *Ibidem*.
41. N. Adăniloiaie, I. Gh. Cupșa, *op. cit.*, p. 101—103.
42. *Ibidem*.
43. *Ibidem*.
44. *Ibidem*.
45. *Ibidem*.
46. *Ibidem*.
47. *Ibidem*.
48. Nicolae Bărbuță, **Cîteva aspecte privind procesele de presă ale „Gazetei Transilvaniei“, în 130 de ani de la apariția „Gazetei de Transilvania“**, Brașov, 1966, p. 179—184; V. Gîonea, **Procesele politice de presă ale românilor din Transilvania**, Brașov, 1942, p. 36; Emîl Micu, **Scrisori din trecut — Din corespondența politică a lui Aurel Mureșianu**, Brașov, 1942, p. 5; Arhiva Mureșenilor, Brașov, doc. nr. 15499, 7599, 5366, 5348, 12582; „Gazeta Transilvaniei“, nr. 55 din 11/23 martie 1888 și nr. 57 din 11/25 5348, 12582; „Gazeta Transilvaniei“, nr. 55 din 11/23 martie 1888 și nr. 57 din 11/25 martie 1888; Zenovie Pîclișanu, **Politica minoritară a guvernelor ungurești (1867—1914)**, București, 1945, p. 99.
49. Nicolae Bărbuță, *op. cit.*, p. 179—184; Vasile Netea, *op. cit.*, p. 12—13.
50. *Ibidem*.
51. Vasile Netea, *op. cit.*, p. 12.
52. Vasile Netea, **La guerre d'indépendance de 1877 — Expression de la solidarité du peuple roumain**, în *Revue roumaine d'histoire*, tom. VI, nr. 4/1967, p. 623—625.
53. *Ibidem*.
54. *Ibidem*.
55. N. Adăniloiaie, I. Gh. Cupșa, *op. cit.*, p. 97—98; Sextil Pușcariu, *op. cit.*, p. 243—244; Dan Berindei, *op. cit.*, p. 55, 56, 67.
56. Sextil Pușcariu, *op. cit.*
57. Vasile Netea, *op. cit.*, p. 624—625.
58. *Ibidem*.
59. *Ibidem*.
60. N. Adăniloiaie, I. Gh. Cupșa, *op. cit.*, p. 98; **Istoria României**, IV, 1964, p. 612; Nicolae Iorga, **Istoria României**, X, București, 1939, p. 190; I. Nistor, **Consecințele războiului pentru neatîrnare asupra românilor din Bucovina**, București, 1927, p. 175, Ioan Lupăș, **Istoria Românilor**, București, 1944, p. 469—470.
61. *Ibidem*; Al. Chimbici—Reveneanul, **Din viața mea de voluntar**, în „Convorbiri literare“, VVII, 1877, p. 8.
62. N. Adăniloiaie, I. Gh. Cupșa, *op. cit.*, p. 97.
63. Vasile Netea, *op. cit.*, p. 624—626.
64. Ion Gheorghe Maurer, **90 de ani de la cucerirea independenței de stat a României**, Edit. politică, București, 1967, p. 18.
65. „Gazeta Transilvaniei“, nr. 36 din 12/24 mai 1877.
66. Ioan Ardeleanu, **Din frămîntările românilor sălăjeni**, în „Transilvania“, LXIX, 1938, nr. 1, p. 11—12.

67. *Istoria României*, vol. IV. Ed. Acad. R.P.R., București, 1964, p. 613.
68. N. Adăniloae, I. Gh. Cupșa, *op. cit.*, p. 95 ; Valeriu Bologa, *Ajutorul românilor ardeleni pentru răniții războiului independenței*, în *Transilvania*, Sibiu, 1941, nr. 5—6, p. 392—393.
69. Vasile Netea, *op. cit.*, p. 616. Textul apelului semnat de Iudita Măcelrau constituie un manifest patriotic în care se arată : „În urma conflagrațiunii din orientul Europei, conflagrațiune ce are să atingă și a atins pe frații noștri și surorile noastre din România, noi, conduse de simțul inimei noastre și inspirate totdeauna de instinctul sublim al umanității, nu putem sta indiferente la ceea ce frații și surorile noastre și singele nostru, vor avea de îndurat în această mare dramă ce se prepară și s-a început deja pe frumoasele, istoricele și de vechiu sînge fumegîndele țarmări ale Danubiului. Simțul de fiice, mame și surori ne impune această dorință de a veni în ajutorul ostașilor răniți și în ușurarea suferințelor familiilor acelor ostași care au căzut sau vor cădea în luptă”. (Valeriu Bologa, *op. cit.*, p. 393).
71. La apelul comitetului din Sibiu, publicat în „*Gazeta Transilvaniei*”, s-au adăugat de către redactor citeva rînduri pentru a întări convingerea asupra sprijinului material care trebuie acordat de populație, ostașilor, români : „Scurt, națiunea întreagă, bărbați și femei, juni și june, s-au decis a sacrifica totul, avere, sănătate, viață, pentru salvarea celor mai sublime bunuri din lume. Față de aceste evenimente este peste putință ca femeile noastre de dincoace de Carpați să mai rămînă îndărătul femeilor maghiare, sirbe, în manifestarea prin fapta compătimirii și a durerii sufletești către acei bravi soldați, de gloanțe, rupți în bucăți de bombe și grenade, tăiați de sabie, călcați, răniți. Onoarea inițiativei este a femeilor din Sibiu, de unde primeau încă de Vineri știrea telegrafică despre înființarea unui comitet de dame” (Valeriu Bologa, *op. cit.*, p. 393).
72. „*Gazeta Transilvaniei*”, nr. 37 din 15/27 mai 1877; Vasile Netea, *op. cit.*, p. 617.
73. Valeriu Bologa, *op. cit.*, p. 393—394.
73. Mircea Gherman, *op. cit.*, p. 85.
74. „*Gazeta Transilvaniei*”, nr. 35 din 8/20 mai 1877.
75. *Idem*, nr. 46 din 6/28 iunie 1877.
76. *Ibidem*.
77. *Ibidem*.
78. Vladimir Diculescu, *op. cit.*, p. 29.
79. „*Gzeta Transilvaniei*” nr. 37 din 15/27 mai 1877 și nr. 39 din 22 mai/3 iunie 1877
80. Vasile Netea, *op. cit.*, p. 622.
81. *Ibidem*.
82. „*Gazeta Transilvaniei*”, nr. 89 din 13/25 nov. 1877.
83. Vladimir Diculescu, *op. cit.*
84. *Ibidem*, p. 27—28.
85. *Ibidem*.
86. *Ibidem*.
87. *Ibidem*.
88. *Ibidem*.
89. Vasile Netea, *op. cit.*, p. 618.
90. „*Gazeta Transilvaniei*”, nr. 45 din 12/14 iunie 1877.
91. *Idem*, nr. 39 din 22 mai/3 iunie 1877.
92. Valeriu Bologa, *op. cit.*, p. 396—407.

